

Glas Stabilnost Zastupanje
Lideri **Biznis** Okruženje
Investicije Unapređenja
Lideri Privatni sektor
Vladavina prava Glas
Međunarodni Uslovi za
poslovanje Predvidljivost
Unapređenja Privatni
sektor **Ljudski resursi**
Javni sektor Reforme
Predvidljivost Stabilnost
Međunarodni Umrežavanje
Oporezivanje Zastupanje
Efikasnost Lideri Biznis
Unapređenja Privatni
sektor Prognoza Lideri
Stabilnost **Gradjevinarstvo**
Glas Stabilnost Zastupanje
Javni sektor Reforme
Nekretnine Međunarodni
Održivost Vizija Investicije
Glas Uslovi za poslovanje
Predvidljivost Stabilnost
Reforme **Infrastruktura**
Javni sektor Reforme
Predvidljivost Stabilnost
Međunarodni Umrežavanje

Izvještaj AmCham Montenegro o poslovnom ambijentu u 2014. godini

Sadržaj

Rezime	2
Uvod	5
Pregled poslovnog ambijenta	6
Vladavina prava	10
Ljudski resursi	14
Oporezivanje	18
Gradevinarstvo i nekretnine	22
Infrastruktura	26
Ostali važni uslovi za poslovanje	28
Zaključak	32

Rezime

Američka privredna komora u Crnoj Gori (AmCham Montenegro) započela je rad na Izvještaju o poslovnom ambijentu u 2014. godini kako bi identifikovala ključne oblasti u kojima treba poboljšati poslovni ambijent Crnoj Gori. Izvještaj AmCham Montenegro za 2014. godinu će istaći oblasti u kojima su članice Komore uočile unapređenje poslovnog ambijenta i dati preporuke za poboljšanje uslova poslovanja za kompanije i investitore. Ovo je treći takav izvještaj koji AmCham Montenegro objavljuje od svog osnivanja u novembru 2008. godine.

Rezultati ovog izvještaja zasnivaju se na odgovorima rukovodilaca kompanija članica AmCham na upitnik koji im je distribuiran u trećem kvartalu 2014. Dodatni podaci o sadašnjem stanju poslovnog ambijenta u Crnoj Gori pribavljeni su kroz intervjuje obavljene sa odabranim učesnicima u anketi. Od učesnika je traženo da identifikuju glavne probleme sa kojima su suočeni u vođenju biznisa u Crnoj Gori. Isto tako, od rukovodilaca kompanija je traženo da objasne gdje se osjećaju značajna unapređenja kada je riječ o poslovanju kompanije.

Članice AmCham Montenegro su uočile napredak u sljedećim oblastima:

- Sudski postupci su u određenoj mjeri olakšani uz mogućnost da se ročišta prate elektronskim putem.
- Uvođenje privatnih notarskih usluga doprinijelo je smanjivanju opterećenja rada sudova.
- Pohvaljeno je uvođenje javnih izvršitelja. Kompanije vjeruju da će angažman javnih izvršitelja koji nijesu dio sudskog sistema omogućiti bolju naplatu potraživanja.
- Vlada je kao odgovor na sve veće razmjere sivog tržišta u Crnoj Gori za svoj prioritet utvrdila suzbijanje prilično obimne sive ekonomije.
- Sadašnji Zakon o radu unaprijedio je uslove za poslodavce u određenoj mjeri u odnosu na prethodne. Međutim, radno zakonodavstvo još uvijek predstavlja ozbiljnu biznis barijeru.
- Porez na dobit pravnih lica ostao je nepromijenjen nakon nedavnih izmjena i dopuna poreske politike, pa je i dalje među najpovoljnijim u regionu.
- Uočeno je unapređenje efikasnosti rada Poreske uprave.
- Zakonski okvir u oblasti nekretnina doprinosi povoljnom poslovnom ambijentu, međutim, primjena zakona i dalje predstavlja problem.
- Ministarstvo finansija je predložilo zakonsko uvođenje međunarodnih standarda procjene vrijednosti, što će značajno doprinijeti razvoju u oblasti nekretnina.

Kompanije članice AmCham Montenegro iskazale su zabrinutost, odnosno smatraju da je ostvareno malo ili nimalo poboljšanja u sljedećim oblastima:

- Sudovi su i dalje izuzetno spori pri obradi predmeta. Sudskom sistemu je potrebno efikasnije administrativno osoblje, koje može da rješava veliki broj zaostalih predmeta i neriješenih presuda.
- Generalno, zakoni mogu da budu prilično konfuzni i često sadrže kontradiktorne klauzule. Podzakonska akta i drugi propisi često nijesu uskladjeni sa zakonima.
- Stanje na tržištu rada smatra se lošim, često nedostaju odredena znanja i kvalifikacije koje se naročito traže za pozicije u srednjem menadžmentu.
- Važeći Zakon o radu poslodavcima ne obezbjeđuje dovoljnu fleksibilnost, čime stvara ozbiljnu poslovnu barijeru kod uspostavljanja radnog odnosa u Crnoj Gori.
- PDV je povećan sa 17% na 19%, uvedeno je progresivno oporezivanje dohotka fizičkih lica i uvedeni su dodatni porezi za pojedine oblasti industrije.
- Nedavne promjene u poreskoj politici uvedene su veoma brzo, onemogućujući Poresku upravu da se u potpunosti pripremi za djelotvorno sprovodenje tih promjena. To je izazvalo probleme za mnoge kompanije koje u potpunosti poštuju zakone.
- Postojeće stope poreza i doprinsosa na plate zaposlenih su veoma visoke i predstavljaju značajnu biznis barijeru, naročito za mala i srednja preduzeća.

- Uprava za nekretnine suočena je sa ozbiljnim kadrovskim deficitom i ne pruža kvalitetne usluge investitorima u Crnoj Gori. Podaci lokalnih katastara nijesu ažurni, što izaziva mnoge nesigurnosti za investitore u oblasti nekretnina.

- Članice AmCham iskazale su posebnu zabrinutost u pogledu tretmana otpadnih voda i čvrstog otpada. Potrebna je intenzivirana izgradnja ovih kapaciteta.

- Nelikvidnost malih i srednjih preduzeća je značajan problem zbog kašnjenja i neizvršavanja plaćanja, što onda dovodi do problema u planiranju i budžetiranju.

- Poreska politika treba da bude predvidljivija za kompanije, dozvoljavajući i njihove inpute.

- Efikasnost Uprave za nekretnine mora biti unaprijedena, a kapacitet lokalnih katastara proširen kako bi se izašlo u susret sve većoj potražnji.

- Potrebno je što prije pronaći zakonsko rješenje za probleme u vezi sa imovinsko-pravnim odnosima koji proističu iz razlika između urbanističkih i katastarskih parcela.

- Naknade za komunalno opremanje treba postepeno ukidati. Ove naknade predstavljaju ozbiljan problem za investitore i dugoročno negativno utiču na privlačenje kvalitetnih razvojnih projekata.

- Nedostatak infrastrukture jedan je od glavnih zabrinjavajućih pitanja u Crnoj Gori. Treba učiniti više na rekonstrukciji postojećih puteva, kao i izgradnji novih. Izgradnja kapaciteta za tretman otpada treba da bude jedan od prioriteta Vlade Crne Gore u budućem periodu.

- Postupak javnih nabavki treba dalje izmijeniti u smislu da se omogući da procedure javnih nabavki budu različite za specifične oblasti industrije. Trenutno postoji jedna procedura javnih nabavki za sve djelatnosti, uključujući zdravstvo, građevinarstvo itd.

Kompanije članice AmCham Montenegro smatraju da se u cilju unapređenja poslovnog ambijenta u Crnoj Gori mora uraditi sljedeće:

- Reforma pravosudnog sistema mora se nastaviti većom brzinom.

- Privatni sektor treba da ima veću ulogu u izradi zakona i kreiranju politika koje se značajno odražavaju na njihovo poslovanje.

- Novi Zakon o radu Crne Gore treba da bude usvojen. Novi Zakon treba da bude krovni akt koji će definisati sva prava i obaveze i poslodavaca i zaposlenih.

- Treba nastaviti sa unapređenjem efikasnosti Poreske uprave kroz unapređenje njenih administrativnih kapaciteta i intenzivniju upotrebu informacionih sistema.

- Poreske stope treba da ostanu na sadašnjem nivou i da se ni pod kojim okolnostima ne povećavaju.

Uvod

Američka privredna komora u Crnoj Gori (AmCham Montenegro) je nezavisno poslovno udruženje koje broji 72 članice u decembru 2014. Kompanije članice AmCham Montenegro su istaknute američke, crnogorske i druge međunarodne kompanije koje posluju u različitim sektorima u Crnoj Gori. AmCham Montenegro je posvećena unapređenju poslovnog ambijenta u Crnoj Gori u cilju privlačenja više američkih i drugih stranih investicija. Izrada Izvještaja o poslovnom ambijentu jedna je od brojnih inicijativa zagovaranja interesa članica AmCham Montenegro koja je usmjerena ka poboljšanju uslova za sadašnje i buduće investitore u Crnoj Gori.

AmCham Montenegro je započela rad na svom Izvještaju o poslovnom ambijentu u 2014 godini u drugom kvartalu 2014. Upitnik je najprije poslat svim kompanijama članicama AmCham sa pitanjima koja se odnose na ukupnu poslovnu klimu u Crnoj Gori i pojedinačne sektore industrije. Kao i kod prethodna dva izvještaja AmCham Montenegro, u ovom izvještaju je dat pregled više ključnih oblasti koje su od značaja za privredu: vladavina prava, ljudski resursi, oporezivanje, nekretnine/gradevinarstvo, infrastruktura i druge oblasti, uključujući postupak javnih nabavki. Od rukovodilaca u kompanijama članicama je traženo da navedu oblasti u kojima je došlo do unapređenja poslovnog ambijenta u prethodne dvije godine. Isto tako, oni su pitani da naglase oblasti u kojima su poboljšanja i dalje neophodna i koje bi značajno poboljšale mogućnosti za poslovanje.

Druge, sa odabranim članicama su organizovani dodatni intervjuvi kako bi se dobile preciznije informacije i iskustva od članica AmCham. Kroz ove intervjue su dobijene značajne informacije za

razumijevanje svakodnevnih izazova sa kojima se naše članice suočavaju u poslovanju u Crnoj Gori.

Cilj Izvještaja o poslovnom ambijentu je da ukaže na goruće probleme poslovne zajednice u Crnoj Gori. Izvještaj elaborira kako poboljšanja koja su ostvarena u proteklom dvogodišnjem periodu, tako i korake koje je neophodno preduzeti u narednom periodu. Poslovni izazovi koji su specifični za pojedine kompanije članice su izostavljeni iz izvještaja, s obzirom na to da izvještaj predstavlja sveukupne utiske članica AmCham. Ovaj dokument nije naučna studija, niti ima ambiciju da bilo koje pojedinačno pitanje detaljno ispituje. Izvještaj je samo pregled tekućeg stanja u poslovnom okruženju u Crnoj Gori i koraka koje članice vide kao neophodne kako bi se ostvarila dalja poboljšanja uslova poslovanja.

AmCham Montenegro će ovaj dokument predstaviti Vladi Crne Gore, Skupštini Crne Gore, javnim agencijama, državnim tijelima i lokalnim samoupravama. Dokument će isto tako biti predstavljen drugim poslovnim udruženjima, NVO, drugim međunarodnim organizacijama, ambasadama i diplomatskim predstavništvima. Američka privredna komora će nastaviti da zastupa unapređenje poslovnog ambijenta kao što je navedeno u ovom dokumentu kroz svoje komitete za zastupanje i druge inicijative.

Zahvaljujemo svim članicama koje su nam dale svoj input za ovaj projekat. Njihovi odgovori su bili od presudnog značaja za izradu dokumenta koji odražava mišljenja naših članica.

Pregled poslovnog ambijenta

Izazovi u poslovanju Vlada
Atraktivna rješenja Saradnja
Investicije Promjena Percepcija
Potencijal Saradnja Vizija
Vlada Optimizam Očekivanja
Administracija Rast **Propisi**
Obrazovanje Vještine Održivost
Atraktivna rješenja Saradnja
Investicije Promjena Percepcija
Potencijal Saradnja Ciljevi
Poslovanje Administracija
Investicije Promjena Percepcija
Potencijal Saradnja Rast
Vlada Optimizam Očekivanja
Atraktivna rješenja Saradnja
Investicije **Predvidljivost**
Atraktivna rješenja Saradnja
Investicije Promjena Percepcija
Potencijal Strategija Rast
Vlada Optimizam Očekivanja
Stabilnost Rast Obrazovanje
Vještine Održivost Atraktivna
rješenja Saradnja Investicije
Potencijal Saradnja Rast
Vlada Optimizam Očekivanja

U Crnoj Gori postoje poslovni izazovi. Međutim, ona i dalje predstavlja atraktivnu biznis destinaciju. Članice AmCham uvidaju da se zakoni i propisi neprestano mijenjaju, bilo zbog reformi koje sprovodi Vlada ili zbog usvajanja pravne tekovine EU. Dugoročno se promjene mogu osjetiti i može se zaključiti da je mnogo toga urađeno na unapređenju poslovnog ambijenta u zemlji. Kada se analizira prethodni dvogodišnji period, primjetno je da kompanije vide neka poboljšanja. Oko 30% anketiranih članica vide unapređenja u poslovnom ambijentu, dok je oko 20% konstatovalo da je poslovni ambijent pogoršan u istom periodu. Međutim, oko polovine anketiranih članica ne vidi nikakve promjene u poslovnom ambijentu u posmatranom periodu.

Naše članice generalno vide Crnu Goru kao atraktivnu destinaciju za investicije. Neki od najatraktivnijih elemenata poslovanja u Crnoj Gori obuhvataju prirodna dobra kao što su životna sredina i klima, poljoprivredni potencijal. Niske poreske stope i euro kao valuta povoljni su za investitore. Takođe, geostrateški položaj Crne Gore je važan za kompanije, ali i EU i NATO integracije.

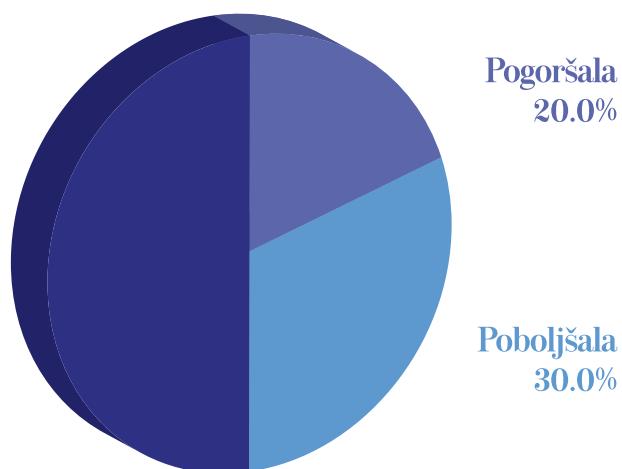

Poslovna klima u posljednjih dvije godine

U posljednjih dvije godine da li biste rekli da se poslovna klima u Vašem sektoru privrede..?

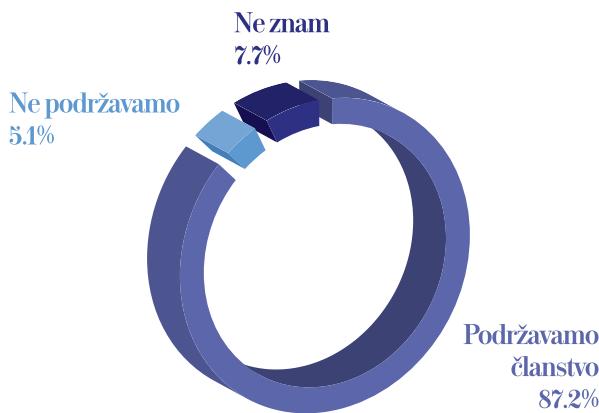
30%
se poboljšala

Ostala ista
50.0%

Crnogorsko članstvo u EU

Kakav je stav Vaše kompanije prema članstvu Crne Gore u Evropskoj uniji?

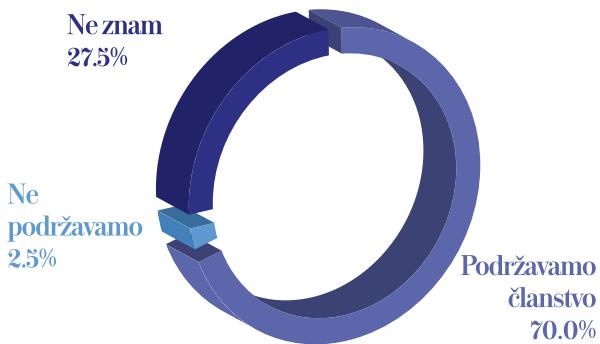
Kada je riječ o EU, 87,2% ispitanih članica podržava članstvo. Isto tako, 65% ispitanih članica smatra da je Crna Gora sposobna da ispunji kriterijume za pridruživanje EU, dok je 12,5% suprotnog mišljenja.

“Većina članica smatraju da će članstvo u EU i NATO pozitivno uticati na poslovni ambijent. 87,5% vjeruje da to važi za članstvo u EU, a skoro 77% misli to isto za članstvo u NATO.“

Od članica je zatraženo da procijene svoje rezultate u prethodnoj, tekućoj i narednoj godini u oblastima koje su od značaja za njihov biznis. Posmatrajući profit kompanija, primjećuje se stabilan rast. 95% članica AmCham Montenegro smatra da će njihov profit u 2015. biti dobar, što ukazuje na optimizam za narednu godinu. S druge strane, 82,5%, odnosno 87,5% naših članica označile su svoj profit u 2013., odnosno 2014. kao dobar. Broj članica koje ocjenjuju svoje investicije, kao i istraživanje i razvoj kao dobar raste na sličan način. S druge strane, broj kompanija koje ocjenjuju svoje upravljanje ljudskim resursima kao dobro raste iz 2013. u 2014., ali lagano opada kada je riječ o ocjeni očekivanja za 2015. godinu.

Crnogorsko članstvo u NATO

Kakav je stav Vaše kompanije prema članstvu Crne Gore u NATO?

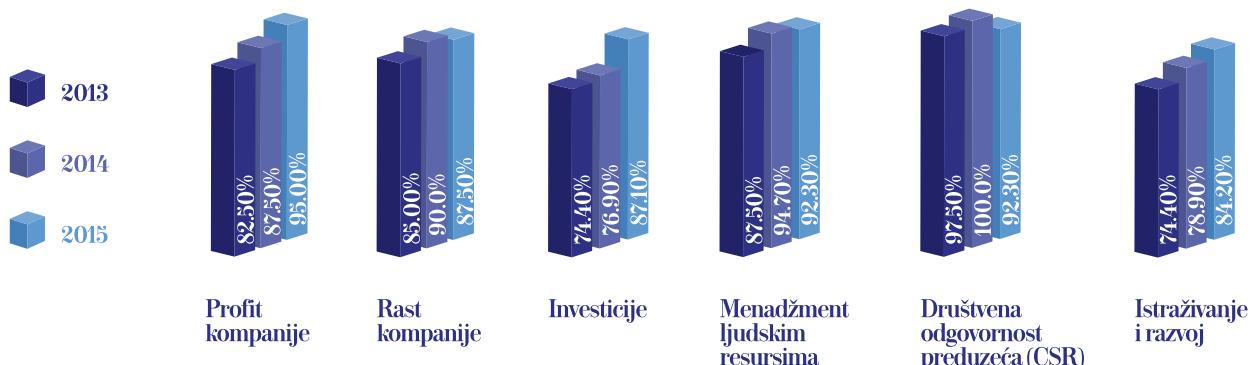

Na pitanje o potencijalnom članstvu Crne Gore u NATO, 70% ispitanih članica je odgovorilo da podržavaju pridruživanje savezu, dok 27,5% ispitanih nema mišljenje o tome. Oko 57% ispitanih članica vjeruje da Crna Gora može da ispunji kriterijume za učlanjenje u NATO, dok oko 35% ispitanika misli suprotno.

Većina članica smatraju da će članstvo u EU i NATO pozitivno uticati na poslovni ambijent. 87,5% vjeruje da to važi za članstvo u EU, a skoro 77% misli to isto za članstvo u NATO.

2013/2014/2015

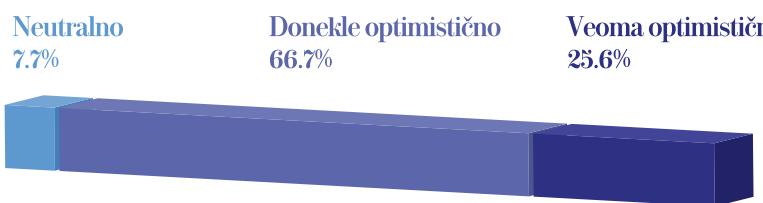
Komparativna evaluacija rezultata za navedene godine

Članice su u anketi pitane i da opišu svoju petogodišnju poslovnu perspektivu u Crnoj Gori. Interesantno je vidjeti da su više od 90% naših članica generalno optimistične po pitanju svojih poslovnih izgleda u narednih pet godina.

Poslovna perspektiva

Kako procjenjujete Vašu poslovnu perspektivu u narednom petogodišnjem periodu u Crnoj Gori?

Prilikom razmatranja osnova za njihov optimizam, članice su navele da očekuju da će Crna Gora nastaviti sa daljim reformama koje će dovesti do unapredjenja poslovnog ambijenta. Integracija u EU je takođe veoma važna komponenta za investitore. Iako se Crna Gora vjerovatno neće pridružiti EU do kraja ove decenije, država nastavlja sa ozbiljnim reformama i usvaja međunarodne i evropske standarde. To doprinosi da Crna Gora postaje atraktivnija za strane investitore i za razvoj biznisa. Isto tako, članice ocjenjuju veoma povoljnim njen geografski položaj i potencijal za nove investicije.

“Članice AmCham Montenegro smatraju da su spora državna uprava i birokratija neki od glavnih rizika sa kojima će se njihov biznis suočavati u narednom periodu.”

Članice AmCham Montenegro smatraju da su spora državna uprava i birokratija neki od glavnih rizika sa kojima će se njihov biznis suočavati u narednom periodu. Nepredvidljivi poslovni ambijent, kao i siva ekonomija i likvidnost kompanija, takođe se predviđaju kao neki od rizika sa kojima bi privatni subjekti u Crnoj Gori mogli biti suočeni u budućem periodu. Crnogorska Vlada u narednom periodu mora intenzivno raditi na edukaciji svoje administracije i unapređenju njihovih vještina kako bi mogli pružiti kvalitetne usluge i preduzećima i građanima.

Prava svojine Predvidljivost
Investitori Unapređenja Propisi
Predvidljivost Nesigurnost
Kvalitet Siva ekonomija
Investitori Pravosudni sistem
Kvalitet Zabrinutost Biznis
barijere Sivo tržište Zakoni
Administracija Jednaka
Prava svojine Predvidljivost
Kvalitet Zabrinutost Biznis
barijere Sivo tržište Zakoni
Propisi **Implementacija**
Kvalitet Zabrinutost Biznis
barijere Sivo tržište Zakoni
Propisi Unapređenja Kvalitet
Naplata potraživanja Propisi
Zabrinutost Biznis barijere
Sivo tržište Zakoni Biznis
Kvalitet Unapređenja Propisi
Investitori **Pravni lijekovi**
Zakoni Nesigurnost Sudovi
Zabrinutost Biznis barijere
Sivo tržište Zakoni Propisi
Unapređenja Administracija
Predvidljivost Nesigurnost

Vladavina prava

“Glavna pitanja koja se vide kao biznis barijere su pravosudni sistem, razmjere sivog tržišta, kao i pitanje naplate dugova.”

Kompanije članice AmCham Montenegro iskazale su zabrinutost u pogledu kvaliteta vladavine prava u Crnoj Gori. Glavna pitanja koja se vide kao biznis barijere su pravosudni sistem, razmjere sivog tržišta, kao i pitanje naplate dugova. Isto tako, većina anketiranih članica smatra da se zakoni jednako ne primjenjuju.

Članice AmCham generalno nijesu zadovoljne crnogorskim pravosudnim sistemom. Uočena su neka poboljšanja, kao što je mogućnost da se ročišta prate putem interneta. Međutim, sudovi su previše spori u obradi predmeta i donošenju presuda. Ovo može da potraje čak i do nekoliko godina, što utiče na ozbiljne gubitke za kompanije i fizička lica. Primjer kada spori sudske postupci mogu da osujete investiciju jeste slučaj kada investor uzme kredit da bi realizovao svoje biznis planove. Ukoliko slučaj dospije pred sud, njegova investicija se zaustavlja, a on i dalje mora da plaća kredit i snosi odgovornost prema svojim potrošačima.

Članice smatraju da sudovi imaju problema sa administrativnim kapacitetom, mada primjećuju da su neki sudovi efikasniji od drugih. Sudovi moraju da zaposle više profesionalaca koji će biti sposobni da obrade ogroman broj predmeta koji još uvijek čekaju presude. Članice AmCham su pozdravile uvođenje notarskih usluga, što je značajno doprinijelo smanjenju pritiska na sudske sisteme.

Članice AmCham Montenegro iskazale su zabrinutost zbog razmjera sive ekonomije u zemlji. Oko 80% naših članica ocijenile su razmjere crne/sive ekonomije kao loše. Važeće stope poreza i doprinosa značajno doprinose povećanju sivog tržišta u zemlji. Naše članice su zadovoljne zakonskim okvirom, koji je u skladu sa evropskom i

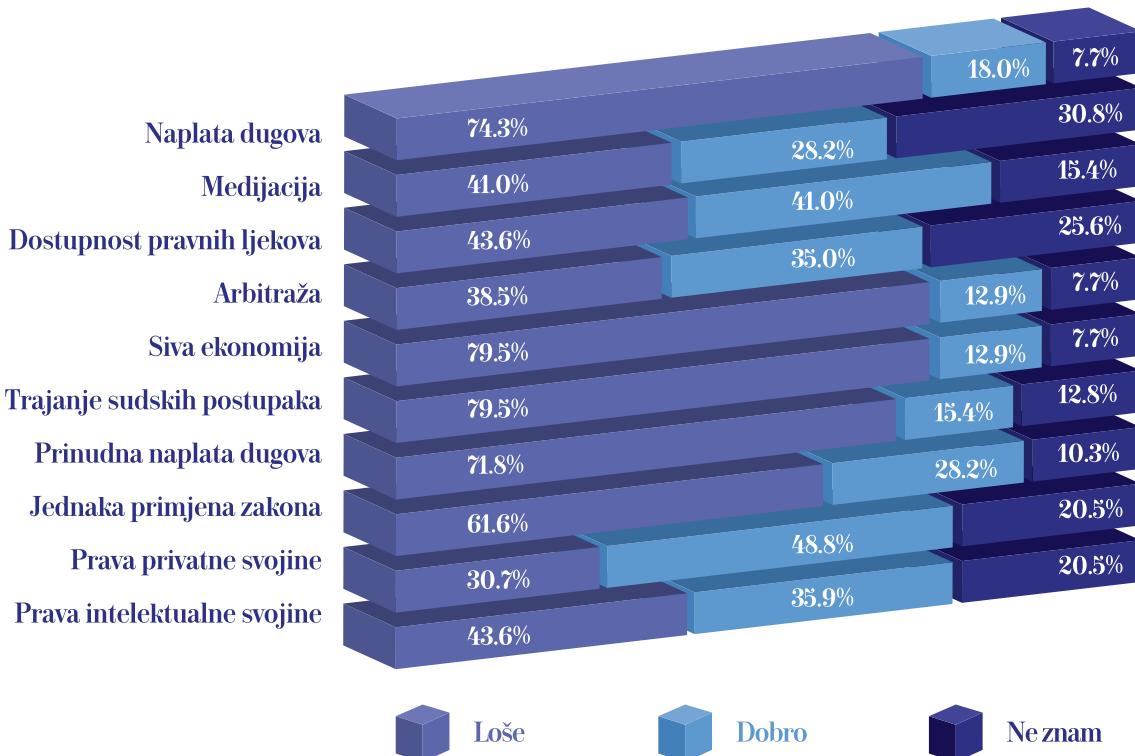
međunarodnom regulativom. Glavni problem predstavlja primjena zakona kojima se reguliše ova oblast. Sama Vlada je prepoznala ovaj problem i postavila ga je visoko na svojoj agendi time što je formirala Komisiju za borbu protiv sive ekonomije. Naše članice smatraju da će jasno i dosljedno sprovodenje zakona doprinijeti suzbijanju sivog tržišta u zemlji.

“Važeće stope poreza i doprinosa značajno doprinose povećanju sivog tržišta u zemlji.”

Vladavina prava

U oblasti vladavine prava molimo Vas da ocijenite elemente koji utiču na poslovno okruženje:

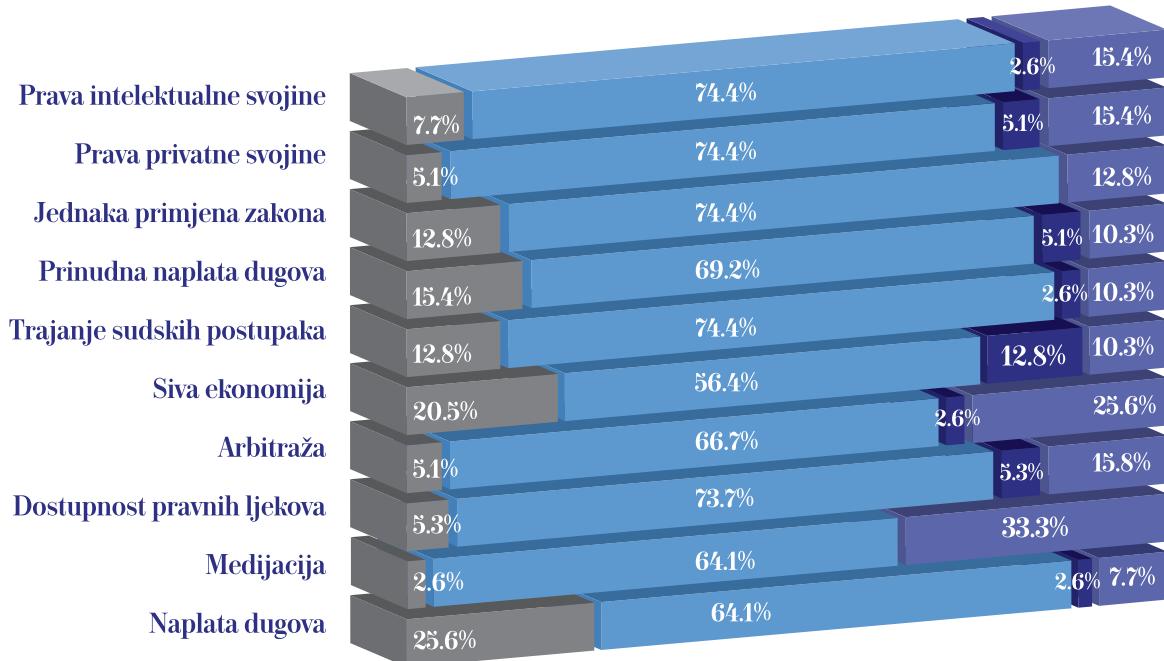
“Kada se uporede ova i prethodne dvije poslovne godine, naše članice zapažaju malo ili nimalo promjena u uslovima poslovanja u pogledu vladavine prava.”

Mnoge članice su suočene sa izazovima u pogledu naplate dugova. Preko 70% anketiranih za ovogodišnji Izvještaj označilo je naplatu dugova kao lošu. Dobar korak ka rješavanju ovog problema jeste uvođenje instituta javnih izvršitelja. Članice čvrsto vjeruju da će to doprinijeti boljoj naplati dugova u budućnosti.

Kada se uporede ova i prethodne dvije poslovne godine, naše članice zapažaju malo ili nimalo promjena u uslovima poslovanja u pogledu vladavine prava. Više od 60% naših članica je ocijenilo ravnopravnu primjenu zakona lošom, a oko 70% ne vidi promjene u prethodne dvije godine. Ove brojke naglašavaju značaj intenzivnije reforme u pogledu vladavine prava u Crnoj Gori.

Vladavina prava Uslovi poslovanja

Za sljedeće elemente da li biste rekli da su se uslovi za poslovanje pogoršali, ostali isti ili poboljšali u protekle dvije godine?

Pogoršalo se

Ostalo je isto

Poboljšalo se

Ne znam

“Članice AmCham smatraju da privatni sektor treba da bude više uključen i konsultovan u pripremi zakona i propisa.”

Iako je puno učinjeno na poboljšanju regulative u Crnoj Gori, zakoni su i dalje konfuzni i sadrže kontradiktorne klauzule. Ovo doprinosi neizvjesnosti kod investitora kada posluju u Crnoj Gori. Često se dešava da inspektorji imaju suprotna mišljenja kada je riječ o primjeni određenih odredbi. Ovo je posebno očigledno u oblasti oporezivanja.

Članice AmCham smatraju da privatni sektor treba da bude više uključen i konsultovan u pripremi zakona i propisa. Privatne kompanije mogu da daju svoje komentare, mišljenja, najbolje prakse i time pomognu da ovi procesi budu transparentniji. To bi takođe doprinijelo boljoj primjeni zakona i smanjivanju sive ekonomije u zemlji.

Radna snaga Komplikovan
Vještine Omladina Iskustvo
Tržište rada Inostrana
radna snaga Porezi i doprinosi
Odnosi poslodavac-zaposleni
Ugovori o radu Ljudski kapital
Kvalifikacije **Zakon o radu**
Radna snaga Komplikovan
Vještine Omladina Iskustvo
Cijena rada Inostrana
Fleksibilnost Cijena rada
Kvalifikacije Radna snaga
Komplikovan Vještine Iskustvo
Omladina Porezi i doprinosi
Vještine Omladina **Izazov**
Odnosi poslodavac-zaposleni
Ugovori o radu Porezi i
doprinosi Vještine Omladina
Kolektivno pregovoranje
Cijena rada Kvalifikacije
Radna snaga Komplikovan
Vještine Omladina Iskustvo
Omladina **Ljudski kapital**
Odnosi poslodavac-zaposleni
Cijena rada Kvalifikacije

Ljudski resursi

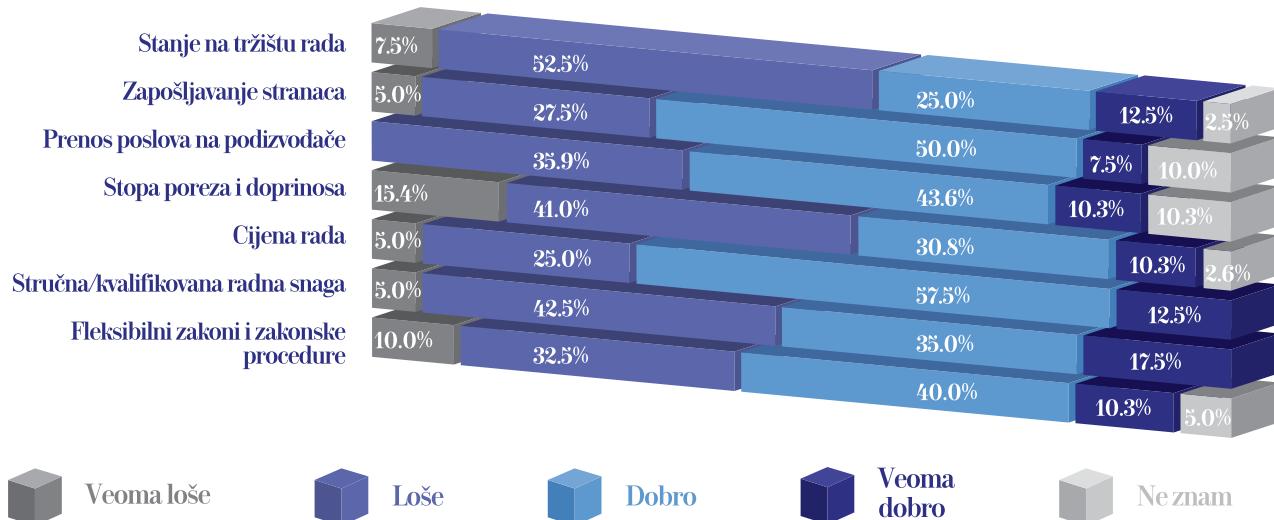
Ljudski resursi u Crnoj Gori predstavljaju oblast sa značajnim biznis barijerama, kako za privatne kompanije, tako i za državne organe. U odnosu na rezultate Izvještaja o poslovnom ambijentu za 2012. godinu, malo toga se promijenilo u snižavanju cijene rada ili, što je važnije, u unapredenu znanja i vještina na tržištu rada.

Privatni subjekti nijesu zadovoljni sadašnjim stanjem na tržištu rada u Crnoj Gori. Oko 60% članica vidi stanje na tržištu rada kao veoma loše ili loše. Dvije glavne barijere su radna regulativa Crne Gore i odsustvo kvalifikovane radne snage.

Ljudski resursi Uslovi poslovanja

U oblasti ljudskih resursa molimo Vas da ocijenite elemente koji utiču na poslovno okruženje?

“Privatni subjekti nijesu zadovoljni sadašnjim stanjem na tržištu rada u Crnoj Gori.”

“Članice smatraju da je sadašnje radno zakonodavstvo Crne Gore relikt iz prošlog, socijalističkog sistema. Zakon o radu nije fleksibilan, zbog čega poslodavci okljevaju da zaposle više ljudi u svojim kompanijama.”

Članice smatraju da je sadašnje radno zakonodavstvo Crne Gore relikt iz prošlog, socijalističkog sistema. Zakon o radu nije fleksibilan, zbog čega poslodavci okljevaju da zaposle više ljudi u svojim kompanijama. Isto tako, regulativa je često veoma konfuzna zbog postojanja Zakona o radu i različitih nivoa kolektivnih pregovaranja. Stav Američke privredne komore je da Zakon o radu treba da bude prvi i najvažniji zakonski akt koji definiše radne odnose u Crnoj Gori, a da svi ostali ugovori treba da budu uskladeni sa njim.

¹Postoje tri vrste kolektivnih ugovora u Crnoj Gori: Opšti kolektivni ugovor, koji se potpisuje i važi na nacionalnom nivou; Granski kolektivni ugovori, koji se potpisuju i važe na nivou pojedinih sektora; i Kolektivni ugovor kod poslodavca, koji se potpisuje i važi u okviru jedne kompanije.

Glavni izazovi u sadašnjem Zakonu o radu, definisani od strane članica i Komiteta za radne odnose AmCham, jesu postupak otpuštanja radnika i definisanje/obračun zarade. Postupak otpuštanja radnika naše članice opisuju kao „sudenje u malom“, koji teško opterećuje radnu atmosferu, kancelarijsku kulturu i pozitivne međuljudske odnose.

Situacija vezana za radne odnose postaje komplikovanija kada se spor pojavi pred sudom. Pri donošenju presude sudije se često koncentrišu na formalnosti i tehničke greške. Zaposleni u ogromnoj većini dobijaju sudske procese protiv poslodavaca, obično zbog tehničkog propusta – neka formalna procedura nije bila kompletна – dok se meritum (suština predmeta) ne uzima u obzir.

“Većina članica AmCham Montenegro bi radije sklopilo ugovor na neodređeno sa svojim zaposlenima prije isteka zakonskog roka od dvije godine, ali su obeshrabreni zbog pomenutih odredbi Zakona o radu.”

Većina članica AmCham Montenegro bi radije sklopilo ugovor na neodređeno sa svojim zaposlenima prije isteka zakonskog roka od dvije godine, ali su obeshrabreni zbog pomenutih odredbi Zakona o radu. Budući da je mogućnost fleksibilnosti ograničena, poslodavci često nemaju drugog izbora nego da traže rupe u Zakonu, odnosno odredbe radnog zakonodavstva koje poslodavcima omogućavaju da drže svoje opcije otvorenim.

Definicija, odnosno obračun plata je nepotrebno komplikovan. Ova odredba je jedan od ostataka socijalističkog sistema i nije u skladu sa principom tržišne ekonomije.

U narednom periodu se očekuje izrada novog Zakona o radu. Kompanije članice AmCham Montenegro očekuju da će pomenute neusklađenosti biti riješene novim zakonskim rješenjem.

“Pronalaženje kvalifikovanih menadžera srednjeg nivoa predstavlja ozbiljan izazov za članice.”

Znanja i vještine radne snage u Crnoj Gori predstavljaju značajnu poslovnu barijeru. Pronalaženje kvalifikovanih menadžera srednjeg nivoa predstavlja ozbiljan izazov za članice, pa su često prisiljene da angažuju ljude koji nijesu iz Crne Gore za pomenute pozicije.

Potrebno je učiniti više na unapređenju znanja mlađih u Crnoj Gori. Nakon diplomiranja, mlađi u Crnoj Gori imaju malo ili nimalo radnog iskustva. Slično tome, njihovo poznавanje engleskog jezika je umjerenog i ne poznaju druge strane jezike.

Na skali od 0 do 10, ljudski kapital u Crnoj Gori u prosjeku dobija jaku peticu. Članice su mišljenja da su Crnogorci najjači kada je riječ o zdravlju, optimizmu, komunikaciji i lojalnosti. S druge strane, teško je pronaći talente i mnogim kandidatima nedostaje samoinicijativa i poznavanja stranih jezika (pored engleskog).

Naše članice takođe konstatuju da ne postoji dovoljno znanja koja su specifična za određeni sektor, kao što su telekomunikacije, farmacija, turizam i gradevinarstvo. Kompanije članice koje su aktivne u pomenutim sektorima često na ovim pozicijama upošljavaju stranu radnu snagu, uglavnom iz regiona. Zvaničan broj nezaposlenih u Crnoj Gori je skoro 30.000, a oko 20.000 radnih mјesta popunjavaju radnici koji nijesu iz Crne Gore, uslijed odsustva interesovanja domaće radne snage.

U poslovnim krugovima se puno govori o tome da su mladi u Crnoj Gori više zainteresovani da rade u državnoj upravi nego u privatnim kompanijama. Ta pojava se takođe može pripisati prethodnom sistemu, ali ovo pitanje mora biti riješeno u budućem periodu. Privatne kompanije moraju učiniti više da se promovišu kao atraktivni poslodavci. Naše članice su mišljenja da u tom procesu glavnu ulogu imaju i država i privatne kompanije. Isto tako, i univerziteti i škole mogu dati značajan doprinos.

“Privatne kompanije moraju učiniti više da se promovišu kao atraktivni poslodavci.”

Kvalitet ljudskog kapitala

Kako biste ocijenili kvalitet ljudskog kapitala u Crnoj Gori koristeći skalu od 0 do 10 pri čemu je 0 u potpunosti nezadovoljavajuće, a 10 u potpunosti zadovoljavajuće.

² Vlada Crne Gore je usvojila Odluku o utvrđivanju broja radnih dozvola za strance za 2015, odredivši kvotu od 23.400 radnih dozvola.

Promjene Rješenja Barijere
PDV Prihod Implementacija
Stimulišuće mjere Akcize
Poreska uprava Implementacija
PDV Promjene **Progresivno**
Promjene Rješenja Barijere
Prihod Implementacija PDV
Akcize Stimulišuće mjere
Poreska uprava Implementacija
Propisi Promjene Rješenja
Barijere PDV Implementacija
Stimulišuće mjere Akcize
Prihod Promjene Rješenja
Akcize Lokalno oporezivanje
Prihod Implementacija Poreska
uprava Stimulišuće mjere
Implementacija PDV Promjene
Rješenja Barijere Prihod
Predvidljivost Stimulišuće
mjere Implementacija PDV
Akcize Promjene Poreska
uprava Implementacija PDV
Promjene **Porez na dobit**
Promjene Rješenja Barijere
Prihod Implementacija PDV

Oporezivanje

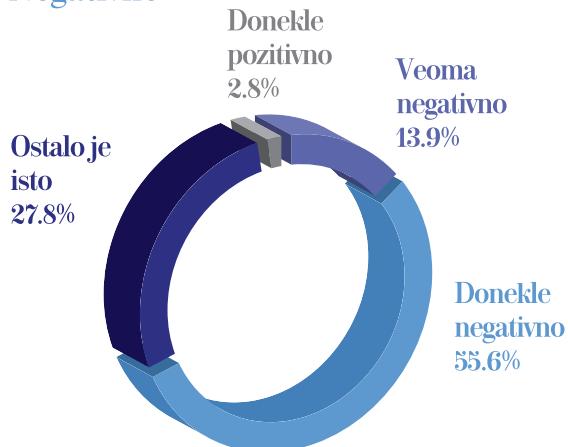
Mnogo toga se promjenilo u oblasti oporezivanja od kada je AmCham Montenegro objavila posljednji Izvještaj o poslovnom ambijentu za 2012. godinu. Vlada Crne Gore je u tom periodu uvela brojne promjene u poreskoj politici. PDV je povećan sa 17% na 19%, uvedeno je progresivno oporezivanje dohotka fizičkih lica koji je iznad nacionalnog prosjeka i uvedeni su posebni porezi na određene djelatnosti. Ove promjene su uvedene brzo, pa sama Poreska uprava nije bila u potpunosti spremna da ponudi rješenja za probleme koji su se pojavili uslijed tih brzih izmjena.

Uticaj povećanog PDV-a

Na koji način je povećanje PDV-a (sa 17% na 19%) uticalo na poslovno okruženje u Crnoj Gori?

69.5%

Negativno

“Važeće stope poreza i doprinosa na zarade zaposlenih predstavljaju značajnu poslovnu barijeru, naročito za mala i srednja preduzeća.”

Važeće stope poreza i doprinosa na zarade zaposlenih predstavljaju značajnu poslovnu barijeru, naročito za mala i srednja preduzeća. Porez na dohodak fizičkih lica je sredinom 2013. povećan i uvedeno je progresivno oporezivanje za plate u bruto iznosu većem od 720€.

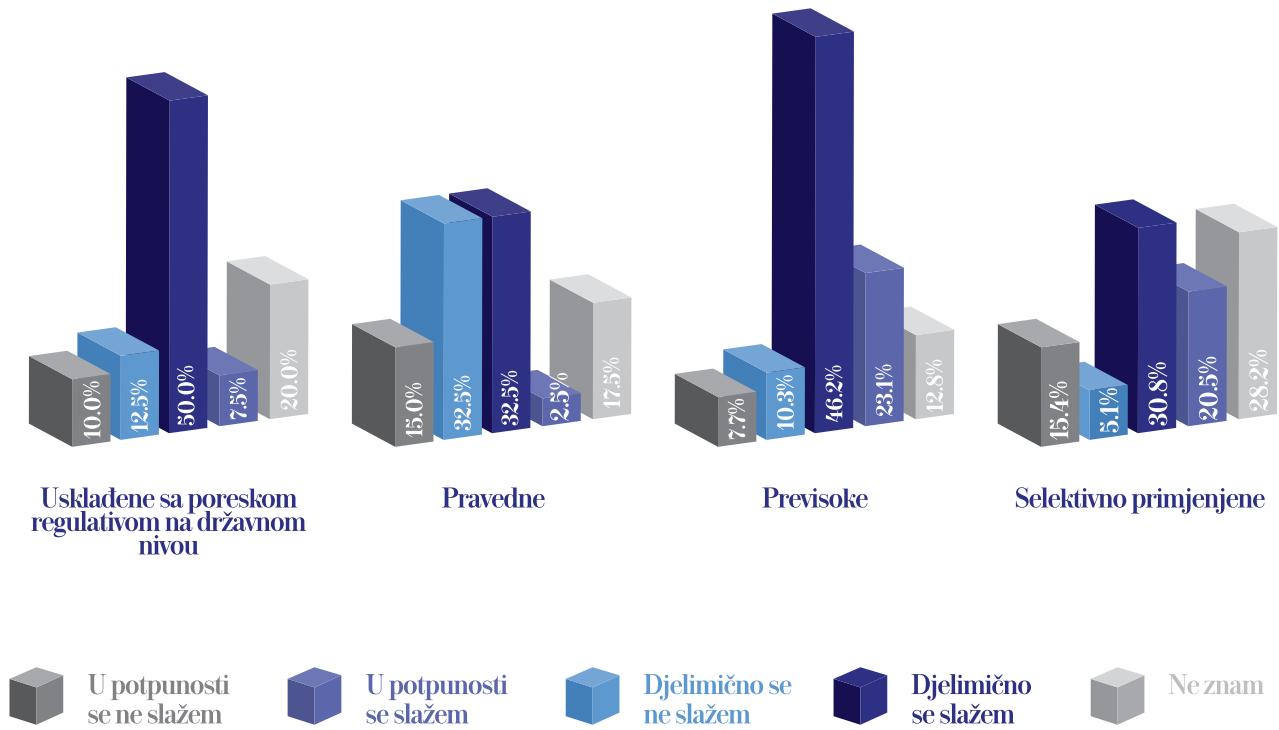
“Članice AmCham smatraju da je porez na dobit pravnih lica konkurentan u poređenju sa stopama u regionu.”

Članice AmCham smatraju da je porez na dobit pravnih lica konkurentan u poređenju sa stopama u regionu.

Oporezivanje i metod po kojem opštine nameću poreze predstavljaju značajnu poslovnu barijeru. Članice AmCham osjećaju da postoji nedostatak koordinacije između Ministarstva finansija, Poreske uprave i lokalnih organa vlasti kada je riječ o harmonizaciji poreske politike. Iskustvo naših članica pokazuje da lokalni inspektori često ne sumnjuju ili ne sprovode propise pravilno. Članice vjeruju da treba usvojiti jedinstvenu poresku strategiju na lokalnom nivou kako bi se sprječilo da opštine donose ad hoc odluke koje će kočiti njihov dugoročni ekonomski razvoj zbog stvaranja nepredvidljivih uslova za investitore.

Poreske stope na lokalnom nivou

Po Vašem mišljenju poreske stope na lokalnom nivou su?

“Članice AmCham su mišljenja da je efikasnost Poreske uprave u proteklom periodu porasla.”

Ipak, članice AmCham su mišljenja da je efikasnost Poreske uprave u proteklom periodu porasla. Zvanična mišljenja Poreske uprave su konciznija i jasnija i pružaju kompanijama konkretnije informacije u odgovoru na njihove upite. S druge strane, članice često doživljavaju probleme sa Centralnim registrom Privrednog suda, koji predstavlja bazu podataka od velikog značaja za poslovanje. Baza podataka je često zastarjela, a dešava se i da informacioni sistem ne funkcioniše.

Članice vjeruju da u cilju prevazilaženja ovog problema treba uvesti bolji IT sistem. Isto tako, Poreska uprava treba da ima više kvalifikovanog osoblja koje je obučeno da pruži usluge visokog kvaliteta.

Vlada Crne Gore je u prethodnom periodu izvršila nekoliko promjena u akciznoj politici. Stope akciza su izuzetno visoke u Crnoj Gori. Isto tako, akcizna politika se često mijenja i postoji odsustvo komunikacije između Ministarstva finansija i privatnih kompanija.

Druge djelatnosti, poput telekomunikacija i osiguranja, trpele su zbog uvodenja novih poreza na njihove usluge. Porez "1€" na telekomunikacione usluge ukinut je u 2014. godini. S druge strane, porez na premije osiguranja značajno utiče na ovaj sektor koji nije mnogo razvijen u Crnoj Gori. Umjesto toga, Vlada bi trebalo da usvoji stimulativne mјere, kako bi više građana osigurao svoju imovinu i život.

Lokalni katastar Procedure planiranja Turizam **Razvoj**
Prava svojine Internacionalni projekti Komunalne usluge
Investicije Turizam Projekti Propisi Gradevinarstvo Prava svojine Lokalni katastar Procedure planiranja **Katastar** Gradevinarstvo Projekti Prava svojine Lokalni katastar **Implementacija zakona** Prava Procedure planiranja Uprava za nekretnine Turizam Prava svojine **Restitucija** Internacionalni projekti Turizam Komunalne usluge **Gradevinske dozvole** Prava svojine Lokalni katastar Procedure planiranja Turizam **Međunarodni standardi** Turizam Projekti Uprava za nekretnine Gradevinarstvo **Procjena vrijednosti** Prava svojine Lokalni katastar Turizam Komunalne usluge Gradevinarstvo Prava svojine

Gradevinarstvo i nekretnine

Značajna sredstva, kako domaća tako i strana, se ulažu u sektor turizma u Crnoj Gori. Najveći dio projekata izgradnje realizuje se na jugu zemlje i u glavnom gradu Podgorici. Interesovanje za investicije u ovaj sektor je konstantno. Međutim, i dalje postoje mnoge ozbiljne biznis barijere i pored brojnih npora da se izvrši reforma zakona i procedura koji regulišu projekte izgradnje.

Članice AmCham Montenegro su mišljenja da je zakonski okvir dobar, ali da sprovodenje zakona i utvrđenih procedura predstavlja ozbiljan problem za

kompanije u Crnoj Gori. Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata utvrđuje realne rokove i procedure, koji, s druge strane, nijesu sprovedeni u praksi. Isto tako, nije propisana odgovornost državnih službenika ukoliko ne poštuju rokove definisane Zakonom.

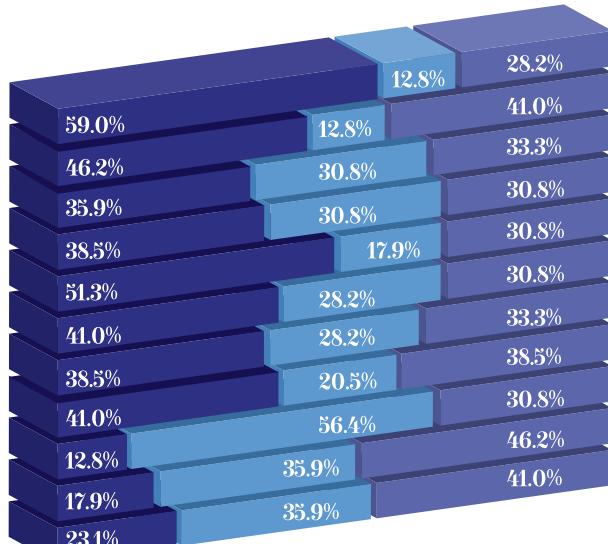
Problemi sa kojima su investitori suočeni najčešće su prouzrokovani neriješenim imovinsko-pravnim odnosima i neefikasnošću Uprave za nekretnine i lokalnih katastara.

“Članice AmCham Montenegro su mišljenja da je zakonski okvir dobar, ali da sprovodenje zakona i utvrđenih procedura predstavlja ozbiljan problem za kompanije u Crnoj Gori.”

Gradevinarstvo i nekretnine

Molimo Vas da ocijenite elemente u oblasti gradevinarstva i nekretnina koji utiču na poslovno okruženje:

- Birokratske procedure
- Restitucija
- Oporezivanje
- Katastar
- Detaljni urbanistički plan
- Izdavanje gradevinskih dozvola
- Cijene i procedure za izdavanje gradevinskih dozvola
- Troškovi komunalnih usluga
- Saradnja sa bankama
- Licenca za procjenu
- Saradnja sa Upravom za nekretnine

Loše Dobro Ne znam

Najozbiljnija pitanja u sektoru nekretnina u Crnoj Gori su imovinska pitanja i restitucija. Mnogi investitori imaju ozbiljnih problema pri kompletiranju svojih urbanističkih parcela, uslijed čega nailaze na probleme prilikom podnošenja zahtjeva za građevinsku dozvolu i realizacije svojih projekata. Zakon ne daje pravni osnov za situaciju kada vlasnici jedne urbanističke parcele (koja se obično sastoji od nekoliko katastarskih parcela) ne mogu da se dogovore o prodaji svoje imovine. Često se dešava da manjinski vlasnici imaju nerealne zahtjeve prilikom prodaje svoje imovine investitorima ili da čak odbijaju da prodaju, čime sprječavaju investitora da realizuje svoje planove. Ovaj problem bi trebalo da bude razriješen novim Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata, koji trenutno priprema Ministarstvo održivog razvoja i turizma. Isto tako, postupak restitucije treba da bude preciznije definisan Zakonom.

“Birokratske procedure i znanja i kvalifikacije državnih službenika na nacionalnom i lokalnom nivou takođe predstavljaju problem za kompanije.”

Birokratske procedure i znanja i kvalifikacije državnih službenika na nacionalnom i lokalnom nivou takođe predstavljaju problem za kompanije. Ovo se posebno odnosi na Upravu za nekretnine (UzN). Investitori u Crnoj Gori su daleko od zadovoljnih kada je u pitanju efikasnost i rad UzN. Neki od problema koje imaju sa ovom institucijom uključuju nepouzdane podatke i lokalne katastre koji nijesu redovno ažurirani. Takođe, katastrima je potrebno puno vremena da odrede detaljne urbanističke planove i druga dokumenta bitna za realizaciju investicije. Naše članice konstatuju da UzN nema administrativnih kapaciteta da bi mogla da pruži profesionalnu uslugu velikim međunarodnim projektima u Crnoj Gori. Ovo

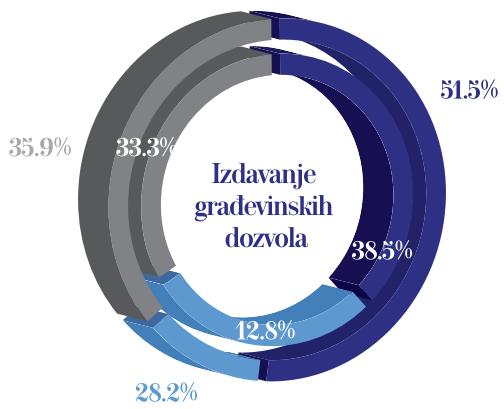
posebno važi za lokalne katastre koji ne mogu da ostvare učinak na nivou koji zahtijevaju međunarodne investicije.

Drugi problem sa UzN je princip povjerenja u katastarske podatke. Ovaj princip podrazumijeva da kupac nepokretnosti vjeruje da su podaci koje pruža katastar ili prethodni vlasnik tačni. U ovom trenutku, investitori su suočeni sa problemima kada kupe nepokretnosti i kasnije otkriju da podaci ne odgovaraju katastarskim podacima. Ovo izaziva nesigurnost i koči investitore u donošenju odluke da investiraju u Crnoj Gori.

Izdavanje građevinskih dozvola i cijene i procedure za izdavanje građevinskih dozvola

Za sljedeće elemente da li biste rekli da su se uslovi za poslovanje pogoršali, ostali isti ili poboljšali u protekle dvije godine?

Cijene i procedure za izdavanje građevinskih dozvola

Poboljšalo se Ostalo je isto Ne znam

“Izvještaj o poslovnom ambijentu AmCham Montenegro za 2012. godinu naglasio je da su naknade za komunalno opremanje važna biznis barijera.”

Izvještaj o poslovnom ambijentu AmCham Montenegro za 2012. godinu naglasio je da su naknade za komunalno opremanje važna biznis barijera. Ovi troškovi i dalje predstavljaju ozbiljan problem za investitore i preduzimače u Crnoj Gori. Ova naknada se naplaćuje za priključenje zgrade/objekta na komunalnu infrastrukturu. Najviše zbujuje činjenica da su ovi troškovi najviši u centru grada i djelovima grada koji su najrazvijeniji. Stoga, investitori postavljaju pitanje koja je svrha plaćanja ove veoma visoke naknade.

Crnogorske opštine su najveći protivnici ideje smanjenja ili eliminisanja naknade za komunalno opremanje. To je razumljivo, imajući na umu da ova naknada opštinama predstavlja značajan izvor prihoda. Ipak, opštine treba da pronadu adekvatniji

način za postizanje održivih finansija. Vlada Crne Gore je predložila ukidanje ove naknade do 2016. godine. AmCham Montenegro je imala značajnu ulogu u zagovaranju ovog prijedloga, učestvujući aktivno u radu Vladinog Savjeta za unapređenje poslovног ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi.

“Još jedan dobar korak u pravcu poboljšanja uslova poslovanja u oblasti nekretnina je uvodenje međunarodnih standarda za procjenu vrijednosti.”

Konačno, još jedan dobar korak u pravcu poboljšanja uslova poslovanja u oblasti nekretnina je uvodenje međunarodnih standarda za procjenu vrijednosti. Postupak usvajanja Zakona o računovodstvu je u toku. Uvodenje međunarodnih standarda za procjenu vrijednosti će investitorima značajno olakšati procedure za dobijanje kredita od banaka i sprječiti moguće prevare u sektoru izgradnje i nekretnina.

Željeznica Barijere Izazovi
Tehnologija Snabdjevenost energijom Razvoj Putevi Razvoj Telekomunikacije Željeznica Barijere Izazovi Telekomunikacije **Transport** Željeznica Barijere Izazovi Aerodromi Snabdjevenost energijom Razvoj Putevi **Regionalna povezanost** Važno Telekomunikacije Aerodromi Željeznica Barijere Izazovi Snabdjevenost energijom Aerodromi **Tretman otpada** Željeznica Barijere Izazovi Snabdjevenost energijom Razvoj Telekomunikacije **Povezanost** Barijere Izazovi Telekomunikacije Aerodromi Željeznica Barijere Izazovi Snabdjevenost energijom Telekomunikacije **Okruženje** Telekomunikacije Važno Snabdjevenost energijom Željeznica Barijere Izazovi

Infrastruktura

Dobro razvijena infrastruktura je veoma važna za poslovanje i investiranje u određenoj oblasti. Vlada Crne Gore u ovom smislu pred sobom ima obiman zadatak.

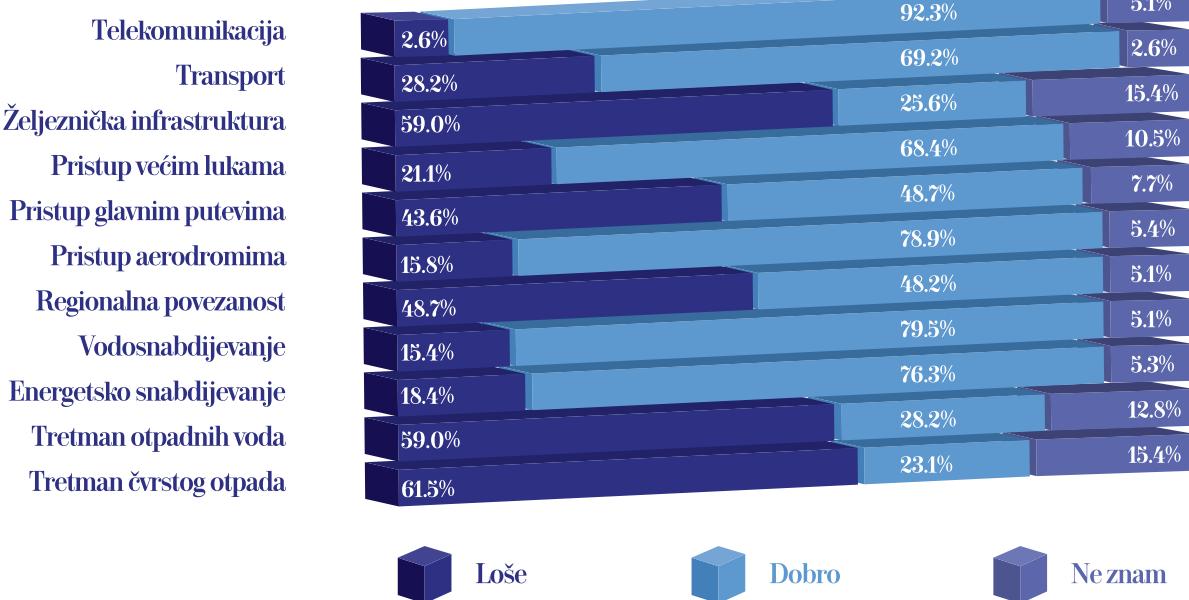
Većina članica AmCham Montenegro je zadovoljna telekomunikacionom infrastrukturom, tj. 92% anketiranih članica. S druge strane, željeznička infrastruktura i upravljanje otpadom izazivaju zabrinutost.

Tretman čvrstog otpada i otpadnih voda oko 60% anketiranih članica vidi kao loš. Članice često podržavaju razvoj infrastrukture u ovoj oblasti. AmCham Montenegro je naglasila zabrinutost članica za zaštitu i očuvanje životne sredine u oba prethodna izvještaja (Izvještaj o poslovnom ambijentu za 2010. i 2012. godinu). Ovo je naročito važno zbog činjenice da je životna sredina jedan od razloga zbog kojih investitori donose odluku da investiraju u Crnoj Gori.

Infrastruktura Uslovi poslovanja

U oblasti infrastrukture molimo Vas da ocijenite elemente koji utiču na poslovno okruženje:

“Tretman čvrstog otpada i otpadnih voda oko 60% anketiranih članica vidi kao loš.”

“Članice smatraju da još uvijek treba raditi na putevima, kao i na regionalnoj povezanosti, da bi se podstakla trgovina i komercijalni razvoj.”

Razmatrajući promjene u prethodne dvije godine, članice AmCham Montenegro primjećuju da je u oblasti infrastrukture bilo malo ili nimalo promjena. Članice smatraju da još uvijek treba raditi na putevima, kao i na regionalnoj povezanosti, da bi se podstakla trgovina i komercijalni razvoj. Regionalne inicijative, kao što je Jadransko-jonski autoput, značajno će doprinijeti unapređenju uslova za poslovanje.

Ostali važni uslovi za poslovanje

Faktor MSP Specijalne nabavke
Biznis planovi Uslovi Faktor
MSP Razvoj **Biznis planovi**
Biznis Procedure Specijalne
nabavke Biznis planovi Uslovi
Faktor MSP Specijalne nabavke
Likvidnost Faktor Biznis
planovi Razvoj MSP Biznis
Procedure Specijalne nabavke
Biznis planovi Uslovi Faktor
Razvoj **Izvori finansiranja**
Procedure Specijalne nabavke
Biznis planovi Uslovi Faktor
Specijalne nabavke Razvoj
Javne nabavke MSP Biznis
Procedure Faktor Specijalne
nabavke MSP Biznis planovi
Uslovi Faktor MSP Razvoj
Specijalne nabavke **Cijena**
Biznis Specijalne nabavke
Uslovi Faktor Biznis planovi
Konkurenčija Biznis Razvoj
MSP Uslovi Biznis planovi
Biznis Procedure Specijalne
nabavke Biznis planovi Uslovi

“Članice AmCham Montenegro izražavaju zabrinutost kada je u pitanju likvidnost malih i srednjih preduzeća (MSP).”

Članice AmCham Montenegro izražavaju zabrinutost kada je u pitanju likvidnost malih i srednjih preduzeća (MSP), tako da je više od 70% članica veoma ili u određenoj mjeri nezadovoljno likvidnošću MSP. Slab ekonomski razvoj značajno doprinosi ovom problemu, kao i nedostatak izvora finansiranja i nerealni biznis planovi.

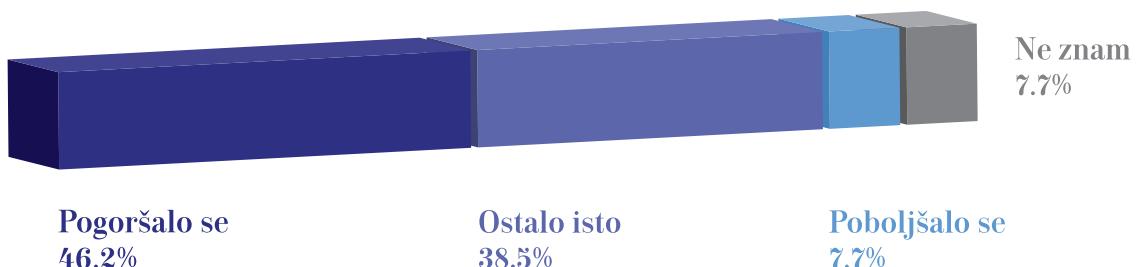
“Po mišljenju članica AmCham, malo toga se promijenilo u procesu javnih nabavki u posljednje dvije godine.”

Po mišljenju članica AmCham, malo toga se promijenilo u procesu javnih nabavki u posljednje dvije godine. Izmjene i dopune Zakona su stavljenе na javnu raspravu u 2014., ali još uvijek nijesu zvanično usvojene.

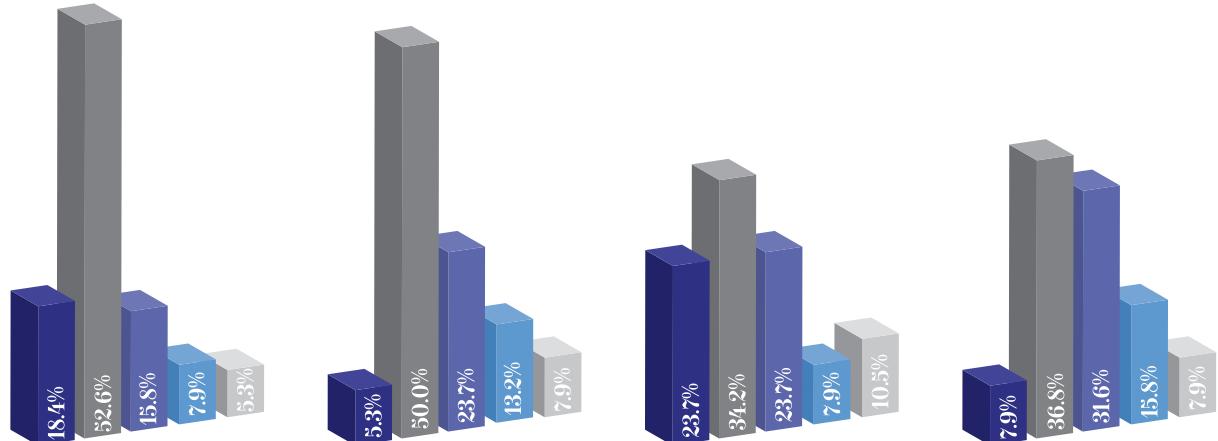
Likvidnost malih i srednjih preduzeća

Za sljedeće elemente da li biste rekli da su se uslovi za poslovanje pogoršali, ostali isti ili poboljšali u protekle dvije godine?

Ostali uslovi poslovanja

Molimo Vas da ocijenite elemente koji utiču na poslovno okruženje u sljedećim segmentima:

Veoma
loše

Loše

Dobro

Veoma
dobro

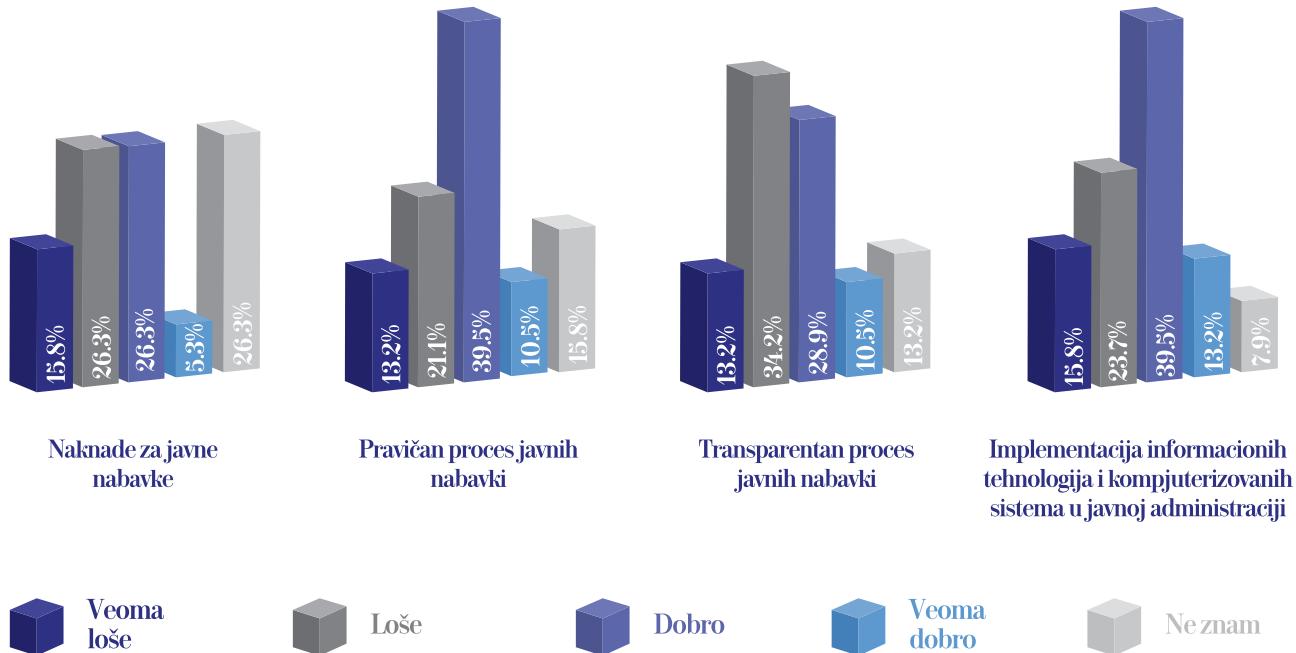

Ne znam

Članice AmCham generalno nijesu zadovoljne procedurom javnih nabavki, koju oko 58% njih ocjenjuje kao veoma ili donekle nezadovoljavajućim. Takođe, naše članice smatraju da su naknade za javne nabavke veoma visoke, tj. nezadovoljavajuće.

Ostali uslovi poslovanja

Molimo Vas da ocijenite elemente koji utiču na poslovno okruženje u sljedećim segmentima:

“Ne mogu se koristiti isti kriterijumi za nabavku medicinske opreme, nabavku za građevinarstvo ili za snabdijevanje državnih institucija kancelarijskim materijalom.”

Jedan od glavnih problema kod postupaka javnih nabavki po mišljenju naših članica je to što se ne pravi razlika među nabavkama. Na primjer, ne mogu se koristiti isti kriterijumi za nabavku medicinske opreme, nabavku za građevinarstvo ili za snabdijevanje državnih institucija kancelarijskim materijalom. Isto tako, cijena ne treba da bude glavni kriterijum. Cijena bi, naravno, trebalo da bude uzeta u obzir, ali ona ne treba da bude preovladajući faktor kada se donosi odluka o najboljoj ponudi.

“Treba unaprijediti planiranje javnih nabavki, posebno kada su u pitanju ljekovi i medicinska sredstva.”

Treba unaprijediti planiranje javnih nabavki, posebno kada su u pitanju ljekovi i medicinska sredstva. Članice su zadovoljne propisima o nabavci ljekova i medicinskih sredstava, ali ističu probleme koji proizilaze iz lošeg planiranja. Ovaj segment treba unaprijediti u narednom periodu kako bi ljekovi bili blagovremeno dostupni pacijentima u Crnoj Gori.

Zaključak

Crna Gora je atraktivna destinacija za investicije. Geografski položaj zemlje, činjenica da je na pragu Evropske unije i postepeno usaglašava svoju i regulativu EU, doprinosi povećanom interesovanju i potencijalnim investicijama. Iako se u periodu od dvije godine puno toga nije promijenilo, slika je značajno drugačija kada se posmatra duži period. Tokom osam godina od sticanja nezavisnosti, Crna Gora je sprovedla ozbiljne reforme. Ipak, još dosta toga mora biti učinjeno kako bi zemlja bila privlačnija za investitore. Još značajnije, Crna Gora se takmiči na svjetskom investicionom tržištu i mora brzo da se mijenja da bi ostala konkurentna i privukla neophodne strane investicije.

U cilju poboljšanja poslovne klime u zemlji, Američka privredna komora u Crnoj Gori predlaže sljedeće:

1. Pravosudni sistem mora biti unaprijeden. Sudovi moraju biti efikasniji i rješavati sporove na efikasniji način i blagovremeno. Zakoni moraju biti jasniji i koncizniji, uz intenzivnije uključivanje privatnog sektora u proces davanja sugestija i komentara na zakone koji će imati ozbiljan uticaj na njihov biznis.

2. Državna uprava mora da bude efikasnija i da pruža profesionalnije usluge građanima i kompanijama. Svište birokratske procedure moraju se pojednostaviti, uz manje potrebnih koraka za dobijanje saglasnosti, dokumenata itd.

3. Neophodno je usvojiti novi Zakon o radu Crne Gore. Novi Zakon o radu treba da bude najvažniji akt, koji utvrđuje sva prava i obaveze kako za poslodavce, tako i za zaposlene. Ovaj zakonski akt treba da bude fleksibilniji i koncizniji i da ne ostavlja

prostor za zloupotrebu bilo koje strane. Takođe, treba usvojiti sveobuhvatnu strategiju obrazovanja, kako bi obrazovanje i vještine radne snage u Crnoj Gori bili unaprijedeni. Isto tako, treba uvesti obaveznu praksu i stažiranje kako bi se mladi ljudi u Crnoj Gori obučili i pripremili za tržište rada. Privatni sektor treba da bude predstavljen kao privlačnije radno okruženje za mlade u Crnoj Gori.

4. Poreska politika Crne Gore treba da bude konzistentnija i predvidljivija. Prilikom uvođenja izmjena, treba predvidjeti određen razumni period za sprovodenje istih. Na taj način i Poreska uprava i privatni subjekti mogu da se prilagode promjenama. Poreska uprava treba da postane efikasnija, sa boljim administrativnim kapacitetima i modernim informacionim sistemom. Privatni sektor treba da bude više uključen prilikom pisanja zakona u ovoj oblasti, imajući u vidu da je upravo privredni sektor najviše pogoden poreskim politikama.

5. Treba unaprijediti primjenu Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata. Uprava za nekretnine treba da bude efikasnija. Lokalni katastri treba da budu pouzdaniji i da pružaju efikasnije usluge investitorima. Imovinsko-pravna pitanja treba da budu riješena u što skorijem roku, kako bi realizacija planova i investicija u zemlji bila olakšana.

6. Prioritet u pogledu infrastrukture za Vladu treba da budu objekti za tretman otpadnih voda i čvrstog otpada. Životna sredina je jedno od najvažnijih bogatstava ove zemlje i mora se sačuvati.

AMCHAM
MONTENEGRO

AMERICAN CHAMBER OF COMMERCE IN MONTENEGRO
AMERIČKA PRIVREDNA KOMORA U CRNOJ GORI

www.amcham.me